

Філософія, релігія та культура / Духовність
у сучасному інформаційному соціумі

Голобородько В. М.

доцент, канд. іст. наук, Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,

Гладка Т. В.

старший викладач, Київський
інститут бізнесу та технологій. Уманська філія

Україна, м. Умань

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ІДЕАЛ СВЯТОСТІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА МОРАЛЬНИЙ ДОСВІД ОСОБИСТОСТІ

Проблема морального удосконалення особистості завжди була актуальною для суспільства у процесі його розвитку. Над нею розмірковували видатні мислителі, починаючи із стародавності і закінчуючи сучасністю. В сучасних умовах актуальність цієї проблеми підсилюється, поскільки зростає відповідальність кожної особистості за майбутнє людства. Перетнувши межу від другого до третього тисячоліття, людство опинилося у ситуації, яку можна визначити як ситуацію конфліктного зіткнення позитивних і негативних цінностей. В таких умовах особистість не завжди обирає позитивні ціннісні орієнтири та моделі поведінки. З боку особистості спостерігається тяжіння до уявних цінностей, домінування негативних установок.

Нехтування позитивними цінностями, підміна їх псевдоцінностями характерні для українського суспільства і набувають певної гостроти у зв'язку з трансформаційними змінами, що в ньому відбуваються.

Філософське осмислення шляхів і способів подолання аксіологічного нігілізму повинне відбуватись у нерозривному зв'язку з християнськими традиціями та їх морально-етичним потенціалом. У християнстві наголошується на ідеалі безмежного морального удосконалення людини: „Отож будьте досконалі, як досконалий Отець наш Небесний” [1, Мт.,5:48].

Значення християнства для вирішення проблем, пов'язаних з моральним

розвитком особистості, полягає в тому, що воно не тільки пропонує систему вищих духовних цінностей, а й демонструє зразки їх втілення в певних персоніфікованих образах, сприяючи тим самим засвоєнню позитивних морально-етичних цінностей через чуттєво-емоційне та раціональне сприймання унаочнених зразків.

У такий спосіб християнські духовні цінності включаються у моральний досвід особистості, формуючи його і надаючи позитивного змісту.

Проблема стимулюючого впливу християнських цінностей та ідеалів на моральне удосконалення особистості посідає значне місце у розробках вітчизняних та зарубіжних дослідників. До таких відносяться: С. Головащенко, М. Крец, В. Титаренко, Ст. Ярмусь та інші. Досліджується загальнолюдський зміст християнських морально-етичних цінностей, їх вплив на формування людської духовності, розкривається образ Ісуса Христа та інших постатей християнства як носіїв вищих духовних цінностей. На наш погляд і в теоретичному і в практичному відношеннях є важливим дослідження проблеми в аспекті позитивного впливу ідеалу святості на моральний досвід особистості, поскільки він є інтегративною основою християнських духовних цінностей.

Метою дослідження є виявлення особливостей та способів функціонування ідеалу святості у моральному досвіді особистості.

Моральний досвід особистості поєднує в собі певну систему цінностей та способів їх реалізації у поведінці, моральний ідеал та референцію власної поведінки до певних персоніфікованих взірців – носіїв тих чи інших моральних норм та цінностей (реальних людських постатей, образів мистецтва, релігійних персонажів).

В системі християнських цінностей та ідеалів особливе місце належить святості. Вона здійснює істотний вплив на свідомість та поведінку віруючого.

Е. Дюркгейм розглядав святість як найважливішу людську цінність. Це цінність, через яку людина долучається до духовності. Якщо святість розглядати у найширшому значенні слова, то вона охоплює всі цінності, які

притаманні віруючій людині у їх глибинних виявах, виступає інтегративною їх основою. Для віруючої людини святість – це перш за все дотримання моральних заповідей, дарованих Богом, шлях наближення до його царства, засіб єднання з церквою та співпричетності до Бога і святих.

У різних християнських конфесіях святість набуває певної змістової конкретизації в залежності від догматичних основ віри. Так, у протестантизмі вона пов'язується з наявністю глибинної віри в душі кожної людини, інтерпретується як служіння. „Істинна святість – це повна віддача на служіння Богу. Це неодмінна умова справжнього християнського життя”[2, с.24].

У найбільш широкому значенні це поняття використовується в православ'ї. У православній традиції святість означає вищу духовність, найвищим втіленням якої є Бог. Буття віруючої людини повністю спрямовується на досягнення вищої святості.

Найважливішим є те, що святе у християнстві набуває етичних характеристик і стає втіленням чистоти, блага, істини та краси. Це також абсолютне добро, любов, праведність, милість. Тільки через святість, дотримання високих моральних цінностей людина може досягнути глибин свого власного духу і наблизитись до вищого Божественного світу. Людина, удосконалюючись, здатна змінювати світ свого буття, наповнюючи його красою, добром та любов'ю. Завдяки цьому її буття набуває характеру співбуття з Богом, співтворчості з Ним.

Святе персоніфікується, набуває образного вираження в культурі святих. Для християнства характерне релігійне вшанування святих, які особливо відзначились благочестивим життям, а після смерті стали посередниками між Богом і людьми, впливаючи на життя віруючих. До святих християнської церкви належать пророки, апостоли святителі, мученики, преподобні, праведні. Всі вони наділені даром чудотворним, необхідним атрибутом святості, своїм прикладом нагадують постійно віруючим, що благочестя досягається смиренним, покірним життям та вірним служінням Богу. Віруючі сприймають їх як небесних покровителів, які є для них моральним зразком. У католицизмі і

православ'ї нараховується велика кількість святих. Для протестантизму характерне заперечення віри в святих.

У вітчизняній культурній традиції, що відтворює християнське розуміння святості, склався певний образ святого, насамперед, як опосередковуючої ланки між земним світом і потойбічним. Вітчизняна агіографічна література подає образ святого у вигляді розповіді про тяжкий шлях, що його проходить видатна особа заради досягнення вищої життєвої мети – обоження. Звідси, уявлення про святість як втілений моральний ідеал поведінки. Святість мислиться також як жертовність, що має витoki у вищих божественних цінностях, а здійснюється на землі. Сукупність моральних якостей, характерних для кожного святого, утворює збірний образ морального ідеалу. Темі святості присвячувались агіографічні твори – „Патерики” та „Життя святих”.

Формуванню орієнтації віруючих на святе сприяє церква. Християнський храм – це „місце Господнє”, місце „перебування Бога і зв'язку з ним. Бог через Ісуса Христа реально присутній серед людей у таїнстві євхаристії. Це таїнство нагадує людям про страждання Ісуса Христа в ім'я людства.

Зразком морального життя є життя членів церкви – мучеників, подвижників, ченців-аскетів, які проголошені святими.

Особливе значення має інститут чернецтва, характерний для православ'я та католицизму. Ідейні принципи чернецтва ґрунтуються на уявленнях про два взірці святості: один взірець – обов'язковий для всіх, другий – добровільний, доступний лише для особливо обдарованих щодо релігії осіб, якими є ченці. Чернець в уяві віруючого є особливою в релігійному відношенні людиною.

Значний вплив на зближення віруючого з релігійним ідеалом святого здійснює мистецтво. Видатними митцями створено багато творів на релігійні сюжети. Природа мистецтва є такою, що релігійна ідея може бути виражена в ньому лише через художні образи, шляхом переведення її на чуттєву естетичну мову. Релігійні образи олюднюються, існують у людській подобі. Так, Бог-Отець – перша іпостась християнської трійці – наділяється людським обличчям

і саме через нього виражаються риси всемогутньої, всезнаної і всеблагої особистості.

Друга іпостась християнської трійці – Ісус Христос, Бог-Син – частіше зустрічається в живописі, ніж Бог-Отець, поскільки, згідно з канонічною догматикою, має не тільки Божу, а й людську природу. Це дозволяє зображувати Христа як людину.

Однією з провідних тем живопису, пов'язаних з Христом, є тема „п'єти” (милосердя, співстраждання) – зображення зняття Ісуса з хреста та покладання його до гробу. За допомогою відповідних художніх прийомів виражаються моральні чесноти Боголюдини.

В художніх творах підкреслюється святість християнських персонажів. Богородиця з немовлям зображені з німбом. Німби і ангельські крила – атрибути, які часто використовуються для того, щоб показати відмінність священного від мирського.

Таким чином, святість, втілюючись в християнських образах та постатях виступає структуруючим і організуючим чинником духовного і практичного вдосконалення морального досвіду особистості.

Література

1. Біблія
2. Уайт Э. Притчи Иисуса Христа. Пер. с англ. – Заокский: „Источник жизни”, 2008. – 304с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Голобородько Валентина Михайлівна

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

доцент, кафедра філософії та суспільствознавства, доцент, канд. іст. наук

Християнський ідеал святості та його вплив на моральний досвід особистості

Філософія, релігія та культура / Духовність у сучасному інформаційному соціумі

20300 Черкаська область

м. Умань, вул. Пролетарська, 16 кв.25

моб. т. 0963037202, e-mail valentina16255@mail.ru

Планую заочну участь

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Гладка Тамара Володимирівна

Київський інститут бізнесу та технологій. Уманська філія

старший викладач, кафедра загальнофундаментальних дисциплін

Християнський ідеал святості та його вплив на моральний досвід особистості

Філософія, релігія та культура / Духовність у сучасному інформаційному соціумі

20300 Черкаська область

м. Умань, вул. Глібка, 15 кв. 27

моб. т. 0968616625